

Konstaterade fall av dödligt våld

Statistik för 2011

Konstaterade fall av dödligt våld

Sammanfattning

Omfattning och utveckling av det dödliga våldet

- År 2011 konstaterades 81 fall av dödligt våld i Sverige, vilket är en minskning jämfört med år 2010, då 91 fall konstaterades.
- Nivån 2011 är en av de lägsta noteringarna under de senaste tio åren. Dödligt våld uppvisar relativt stora upp- och nedgångar mellan olika år. Nivån 2011 ligger inom denna variation.
- Under 2000-talet kan ingen tydlig utvecklingstrend urskiljas för det dödliga våldet. Jämfört med början av 1990-talet har det dock skett en viss minskning.

Brottsinformation

- I 69 procent av de konstaterade fallen av dödligt våld 2011 var offret en man. Detta är i linje med resultat från tidigare studier.
- I 21 procent av de konstaterade fallen av dödligt våld 2011 användes skjutvapen. Även detta är i linje med resultat från tidigare studier.

Regional fördelning

- 65 procent av de konstaterade fallen av dödligt våld skedde i något av storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne. Relaterat till folkmängden var dessa län något överrepresenterade. Sett i ett längre tidsperspektiv framgår dock att det dödliga våldet följer befolkningsfördelningen i landet tämligen väl.

Definitioner/avgränsningar

Med **dödligt våld** avses i denna rapport fullbordade mord, dråp (inklusive barnadråp) och vållande till annans död genom misshandel som anmälts till Polisen eller annan brottsutredande myndighet. Det är handlingar där en människa bragts om livet genom uppsåtligt våld från en annan människa. Från det dödliga våldet undantas fall som av rättsväsendet bedömts som nödvärn.

Med **konstaterade fall** avses anmälda dödsfall där det med stor sannolikhet är dödligt våld som är dödsorsaken.

Inledning

Antalet anmälda brott som avser fullbordade mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång ger en överskattad bild av det faktiska antalet fall av dödligt våld. Statistiken visar samtliga anmälda händelser med dödlig utgång där det finns anledning att utreda om dödligt våld kan ha varit dödsorsaken. Många av dessa händelser visar sig efter utredning avse annat än dödligt våld, till exempel självmord, olycka eller naturlig död. Det händer även att flera polisanmälningar upprättas för ett och samma fall av misstänkt dödligt våld, vilket innebär att statistiken innehåller dubletter. Vidare händer det att försök, förberedelse eller stämpling till mord eller dråp felaktigt registreras som fullbordade mord eller dråp. I anmälningsstatistiken ingår även dödligt våld som begåtts utomlands, men som anmälts i Sverige.

Diskrepansen mellan antalet anmälda brott och faktiska brott har ökat över tid. Det kan delvis förklaras av att det system för registrering av anmälda brott som Polisen införde i början av 1990-talet innebar en minskning av de manuella kontrollerna av anmälningarna. Tidigare granskningar av polisanmälningar från 2000-talet har visat att mellan hälften och två tredjedelar av de anmälda brotten avser annat än dödligt våld. Sammantaget innebär dessa omständigheter att statistiken över anmälda brott är olämplig att använda som mått på det dödliga våldet, både när det gäller omfattning och utveckling.

Det finns ett stort allmänt intresse av tillförlitlig information om det dödliga våldet. Brottsförebyggande rådet (Brå) genomför därför sedan 2002 årligen en specialstudie över anmält dödligt våld. Inom ramen för studien granskar myndigheten samtliga polisanmälningar för att kunna presentera statistik över konstaterade fall av dödligt våld.

När du tolkar statistiken, *tänk på att*

- statistiken består av fall av dödligt våld som anmälts och registrerats av Polisen.
- statistiken avser *konstaterade* fall av dödligt våld, det vill säga dödsfall där det med stor sannolikhet är våld som är dödsorsaken. Dödsfall där dödligt våld kan ha förekommit, men där det inte går att avgöra om så var fallet räknas som oklara fall och därmed inte som dödligt våld.
- statistiken bygger på den information som fanns tillgänglig vid tidpunkten för studiens genomförande. Omständigheter som framkommer senare kan göra att bedömningen av vissa ärenden förändras och därmed även statistiken. Ett exempel kan vara att en dom ändras i högre instans.
- statistiken utgår enbart från brott som registrerats som fullbordat mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång. Det kan förekomma fall av dödligt våld som är registrerade som något annat brott, till exempel grov misshandel som senare omrubriceras till dråp om offret avlidit på grund av sina skador. Dessa fall ingår inte i statistiken. En kontroll bakåt i tiden visar dock att sådana fall är ovanliga, i genomsnitt ett fall per år.

Utvecklingen av det dödliga våldet

I Brå:s granskning för 2011 konstaterades 81 fall av dödligt våld i Sverige. Det är en minskning jämfört med föregående år då 91 fall konstaterades.

Under den senaste tioårsperioden har det årligen i genomsnitt begåtts cirka 90 fall av dödligt våld som kommit till rättsväsendets kännedom. Nivån för 2011 är därmed en av

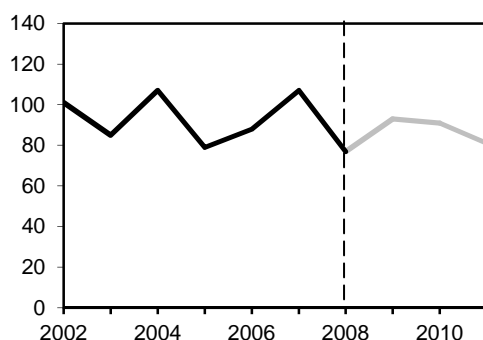
de lägre under perioden, men ligger inom den normala variationen. Under de senaste tio åren kan ingen tydlig trend urskiljas. Sedan början av 1990-talet har det dock skett en viss minskning av det dödliga våldet. Under perioden 1990–1996 begicks årligen i genomsnitt drygt 100 fall av dödligt våld som kom till rättsväsendets kännedom. Som tidigare nämnts är motsvarande siffra för de senaste tio åren cirka 90 fall. För mer information om utvecklingen av det dödliga våldet se Brå, rapport 2011:5¹.

På Brå studeras det dödliga våldet i två typer av studier. Dels görs en årlig granskning utifrån den information som finns tillgänglig tre månader efter det aktuella kalenderårets slut (i fortsättningen kallad statistik med kortare uppföljningsperiod). Dels görs fördjupade studier av det dödliga våldet inom ramen för olika projekt. I de fördjupade studierna är uppföljningsperioden längre än tre månader, vilket innebär att de generellt sett bygger på mer tillförlitlig information. Statistiken med kortare uppföljningsperiod revideras allteftersom nya studier med längre uppföljningsperiod genomförs. En kontroll bakåt i tiden visar dock att skillnaden mellan statistiken med kortare respektive längre uppföljningsperiod är relativt liten. För mer information se avsnittet *Statistikens innehåll*.

I figur 1 och tabell 1 redovisas antalet konstaterade fall av dödligt våld 2002–2011. I både figuren och tabellen är statistiken för åren 2002–2008 framtagen med längre uppföljningsperiod, medan statistiken för 2009–2011 är framtagen med kortare uppföljningsperiod.

Figur 1. Antal konstaterade fall av dödligt våld, åren 2002–2011.

Statistiken för 2009–2011 är framtagen med en kortare uppföljningsperiod.

Tabell 1. Konstaterade fall av dödligt våld, åren 2002–2011.

2002	101
2003	85
2004	107
2005	79
2006	88
2007	107
2008	77
2009*	93
2010*	91
2011*	81
Totalt	909

* Statistiken för 2009–2011 är framtagen med en kortare uppföljningsperiod.

¹ Det dödliga våldets utveckling. Fullbordat och försök till dödligt våld i Sverige på 1990- och 00-talet. Brå, rapport 2011:5.

Brottsinformation

I tabell 2 redovisas fördelningen av kvinnliga och manliga offer samt förekomsten av skjutvapen bland de konstaterade fallen av dödligt våld 2011.

Under 2011 konstaterades 81 fall av dödligt våld i Sverige. I 56 av fallen (69 %) var offret en man och i 25 av fallen (31 %) var offret en kvinna. Tidigare granskningar för 1990- och 00-talen har visat att omkring två tredjedelar av offren för dödligt våld utgörs av män och att denna fördelning inte har förändrats under perioden.

Skjutvapen användes i 17 av de konstaterade fallen av dödligt våld (21 %), framför allt i fall där offret var en man. Tidigare genomgångar för 1990- och 00-talen har visat att skjutvapen användes i 17–18 procent av fallen av dödligt våld och att fördelningen inte förändrats under perioden.

Tabell 2. Antal manliga och kvinnliga offer uppdelat efter användning av skjutvapen, år 2011.

	Män	Kvinnor	Totalt
Användning av skjutvapen	16	1	17
Ej användning av skjutvapen	40	24	64
Totalt	56	25	81

Regional fördelning

I tabell 3 redovisas konstaterade fall av dödligt våld uppdelat efter län. Av de 81 konstaterade fallen av dödligt våld 2011 skedde 53 i något av de tre storstadslänen Stockholms, Västra Götalands och Skåne län. Det motsvarar 65 procent av samtliga fall. Dessa tre län utgjorde tillsammans 52 procent av Sveriges befolkning år 2011. Det betyder att storstadslänen var något överrepresenterade jämfört med deras andel av befolkningen.

Sett i ett längre tidsperspektiv framgår dock att dödligt våld inte är något utpräglat storstadsfenomen utan att det, relaterat till folkmängden, är jämnt fördelat över landet.

Tabell 3. Konstaterade fall av dödligt våld i länen, åren 2010–2011.

	2010	2011
Stockholm	24	20
Uppsala	1	2
Södermanland	1	3
Östergötland	2	1
Jönköping	5	2
Kronoberg	6	2
Kalmar	1	1
Gotland	0	0
Blekinge	0	2
Skåne	10	14
Halland	2	0
Västra Götaland	21	19
Värmland	2	2
Örebro	1	2
Västmanland	2	0
Dalarna	2	2
Gävleborg	1	1
Västernorrland	5	1
Jämtland	1	1
Västerbotten	2	3
Norrbottn	2	3
Hela riket	91	81

Statistikens innehåll

Sedan 2002 genomför Brå årligen en specialstudie över dödligt våld där man granskar samtliga polisanmälningar avseende fullbordade mord, dråp (inklusive barnadråp) eller misshandel med dödlig utgång samt vållande till annans död (exklusive de fall som inträffar i trafiken eller på arbetsplatser). De anmälda fallen av vållande till annans död kontrolleras för att ta reda på om det bland dessa finns brott som borde ha rubricerats som misshandel med dödlig utgång. Avsikten med studien är att kunna presentera ett så korrekt antal fall av dödligt våld som möjligt. Som tidigare nämnts anmäls fler fall av dödligt våld än vad som faktiskt skett. Det innebär att statistiken över anmälda brott inte kan användas för att få en uppfattning om det faktiska dödliga våldet.

Genomförande

Brå har inhämtat samtliga polisanmälningar och slutredovisningsuppgifter² från Polisen avseende dödligt våld och vållande till annans död som anmälts under 2011. Dessa har granskats och vid behov har ytterligare information inhämtats. För varje fall har sedan en bedömning gjorts om huruvida dödligt våld föreligger eller inte.

Uppföljningsperiod

Statistiken för år 2011 är framtagen utifrån den information som fanns tillgänglig tre månader efter kalenderårets slut, det vill säga i slutet av mars 2012 (i fortsättningen kallad statistik med kortare uppföljningsperiod). Omständigheter som framkommer senare kan göra att bedömningen av vissa ärenden förändras och därmed även statistiken. Ett exempel kan vara att tingsrättens dom ändras i högre instans.

Brå genomför även fördjupade studier av det dödliga våldet inom ramen för olika projekt. I dessa studier är uppföljningsperioden längre än tre månader, vilket innebär att

² Med slutredovisningsuppgift avses ett beslut som avslutar förundersökningen.

de generellt sett bygger på mer tillförlitlig information. Den största skillnaden är att de fördjupade studierna i större utsträckning utgår från domstolarnas domar. När statistiken från studien med längre uppföljningsperiod publiceras revideras statistiken med kortare uppföljningsperiod i enlighet med de nya uppgifterna.

I denna rapport är statistiken för åren 2009–2011 framtagen med den kortare uppföljningsperioden, medan statistiken för tidigare år är framtagen med en längre uppföljningsperiod. En kontroll bakåt i tiden har visat att skillnaden mellan statistiken som är framtagen med kortare respektive längre uppföljningsperiod har varit 3–5 fall under de senaste åren.

Kodning av polisanmälningarna

Bedömningen av huruvida dödligt våld förelegat (i fortsättningen benämnt kodning) bygger i huvudsak på information från polisanmälningar och slutredovisningsuppgifter, men även andra informationskällor har använts. Det handlar om information som inhämtats från förundersökningsprotokoll, genom kontakt med polis och åklagare, polisens pressmeddelanden samt uppgifter om åtalsbeslut och fällande domar (som hämtats från Brå:s register över misstänkta respektive lagförda personer). Inte sällan har flera informationskällor använts och vägts samman i bedömningen. Nedan redovisas vilken *huvudkälla* som kodningen av det anmälda dödliga våldet 2011 är baserad på.

Tabell 4. Huvudsaklig informationskälla som kodningen är baserad på.

	Konstaterade fall av dödligt våld	Oklart om dödligt våld föreligger	Anmälda brott som begåtts utomlands	Ej dödligt våld	Totalt
Polisanmälan eller förundersökningsprotokoll	5	0	11	83	99
Slutredovisningsuppgift	3	0	0	109	112
Samtal med polis/åklagare eller pressmeddelande från polisen	29	11	0	60	100
Åtalsbeslut	9	0	0	0	9
Dom	35	1	0	1	37
Totalt	81	12	11	253	357

Polisanmälan och förundersökningsprotokoll

För 99 av de 357 anmälda brott som har granskats har kodningen avgjorts utifrån information från polisanmälan och i vissa fall förundersökningsprotokoll. Det handlar främst om anmälda brott som inte avser dödligt våld. Denna kategori kan grovt delas in i tre undergrupper:

- anmälda brott som avser försök, förberedelse eller stämpling till mord eller dråp men som felaktigt registrerats som fullbordade fall av dödligt våld
- dubbelregistreringar
- fall där det är uppenbart att dödligt våld inte föreligger. Detta gäller framför allt händelser som anmäls som vållande till annans död.

Samtliga anmälda brott som begåtts utomlands har kodats utifrån information från polisanmälan, eftersom det där finns information om brottsplats. Fem fall som i huvudsak bygger på information från polisanmälan och/eller förundersökningsprotokoll kunde konstateras utgöra dödligt våld. Det handlar om fall som vid kodningen inte var avslutade men där informationen tydligt visar att dödligt våld förelegat.

Slutredovisningsuppgift

För 112 fall har kodningen gjorts utifrån den information som finns i slutredovisningsuppgiften. Det berör främst anmälda brott som inte avser dödligt våld och där detta tydligt framgår av slutredovisningsuppgiften, till exempel genom att den anger att gärningen ej är brott. De 3 konstaterade fall av dödligt våld som kodats utifrån slutredovisningsuppgift är ärenden som lagts ned på grund av att gärningspersonen avlidit.

Kontakt med polis eller åklagare samt pressmeddelande från polisen

En annan informationskälla som använts är samtal med polis eller åklagare och i vissa fall pressmeddelanden från polisen. För 100 fall har kodningen gjorts utifrån dessa informationskällor. 60 av dessa avsåg fall där dödligt våld inte förelegat, 29 avsåg konstaterade fall av dödligt våld och för resterande 11 fall gick det inte att avgöra huruvida dödligt våld förelegat eller ej vid tidpunkten för studien. Denna kategori kan delas in i två grupper:

- *pågående ärenden* där information från polisanmälan inte räcker till för att bedöma fallet
- *avslutade ärenden* där vare sig information från polisanmälan eller slutredovisningsuppgiften är tillräcklig för att bedöma fallet.

Åtalsbeslut

I 9 av de konstaterade fallen av dödligt våld har kodningen gjorts utifrån uppgift om att åklagaren väckt åtal för brottet. I dessa fall utgår man från åklagarens bedömning att dödligt våld förelegat, eftersom domstolens dom ännu inte meddelats vid tidpunkten för kodningen.

Dom

I denna kategori har kodningen gjorts utifrån tingsrättens dom. 35 fall har kodats som konstaterat dödligt våld utifrån att en eller flera gärningspersoner i tingsrätten blivit dömda för mord, dråp eller vållande till annans död i kombination med misshandel. I ett fall bedömde tingsrätten att dödligt våld inte förelåg och i ett fall bedömde tingsrätten att det inte tillräckligt starkt kunde bevisas att dödligt våld förelåg. Det senare fallet har kodats som oklart om dödligt våld föreligger.

Polisanmälningarna

I denna studie har samtliga polisanmälningar granskats avseende fullbordade mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång samt vållande till annans död. År 2011 anmäldes 116 fall av vållande till annans död (exklusive de som inträffar i trafiken eller på arbetsplatser). Granskningen av dessa visade att tre av fallen avsåg misshandel med dödlig utgång. Dessa fall borde, enligt de instruktioner Polisen använder vid registrering av brott, ha registrerats som fullbordade mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång.

År 2011 polisanmäldes 229 brott avseende fullbordade mord, dråp och misshandel med dödlig utgång. Granskning av dessa visade att 78 avsåg konstaterade fall av dödligt våld, vilket endast utgör en dryg tredjedel av de anmälda brotten. En intressant fråga är då vad resterande två tredjedelar av de anmälda brotten avser. Nedan redogörs för innehållet i polisanmälningarna avseende fullbordade mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång.

Tabell 5. Innehållet i polisanmälningar avseende fullbordade mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång, år 2011.

Dödligt våld i Sverige	78
Oklart om dödligt våld föreligger	9
Anmälda brott som begåtts utomlands	11
Försök, förberedelse eller stämpling till mord	39
Dubbelregistreringar	16
Övrigt, ej dödligt våld	76
Totalt	229

Av de 229 brott som anmäldes 2011 avsåg 78 konstaterade fall av dödligt våld. För 9 anmälda brott var det vid tiden för studien oklart om det rörde sig om dödligt våld eller inte, och 11 anmälda brott avsåg brott som uppges ha begåtts utomlands. Resterande anmälda brott (131 brott eller 57 %) avsåg andra händelser än dödligt våld. Dessa kan delas in i tre grupper:

Försök, förberedelse eller stämpling till mord

Av de anmälda brotten avsåg 39 händelser som skulle ha registrerats som försök, förberedelse eller stämpling till mord eller dråp i stället för fullbordade brott.

Dubbelregistreringar

En inte ovanlig företeelse är att ett och samma brott registreras flera gånger, det som i tabellen ovan benämnts dubbelregistreringar. I 2011 års granskning hittades 16 dubbelregistreringar, och dessa kan delas in i tre grupper:

- dubbelregistreringar i form av att flera polisanmälningar upprättas för ett och samma brott
- brott där det finns fler än en misstänkt person och där det felaktigt registrerats ett brott för varje misstänkt person. Som framgår av publikationen *Kodning av brott*⁴ ska ett brott registreras för varje avlidne person och inte för varje misstänkt person.
- brott där det vid registreringen är oklart om rubriceringen ska vara mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång och där Polisen därför registrerat ett brott av varje typ, trots att det rör sig om en enda händelse.

Övriga fall

Denna kategori avser främst dödsfall där brottsutredningarna visat att det inte hade förekommit något dödligt våld. Anmälan kunde avse en person som avlidit genom till exempel självmord, olycka eller alkohol- eller narkotikaförgiftning. Denna kategori inrymde 76 anmälda brott.

Mars 2012

⁴ Publikationen *Kodning av brott* går att ladda ned på www.bra.se